

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ
ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**на тему ІДИОМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З ФІТОНІМІЧНИМ
КОМПОНЕНТОМ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРІАЛІ
АНГЛОМОВНИХ ФІЛЬМІВ ТА СЕРІАЛІВ)**

Виконав: студент 2 курсу,
групи 8.0357-а-п
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.04 Германські мови
та літератури (переклад включно)
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Черняєва Аліна Владиславівна

Керівник к.ф.н., доц. Юнацька А.Б

Рецензент к.ф.н., доц. Хацер Г. О.

Запоріжжя – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	5
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ІДІОМ.....	5
1.1 Поняття про ідіоми у лінгвостилістиці	5
1.2 Денотативна теорія перекладу	10
1.3 Місце ідіом в системі фразеологічних одиниць мови	13
1.4 Типологія ідіом	15
РОЗДІЛ 2	24
ПЕРЕКЛАД ФІТОНІМІЧНИХ ІДІОМ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ, ЇХ ПЕРЕКЛАД У КІНОСТРІЧКАХ	24
2.1 Способи перекладу. Особливості та складнощі перекладу	24
2.2 Репрезентація фітонімічних ідіом у кіно. Культура і символіка.....	31
ВИСНОВОК.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56

ВСТУП

Фразеологія є одна із цікавих, але важких розділів у мовознавстві. Досліджуючи це питання, можна зіткнутися з багатьма думками щодо класифікації та способів перекладу ідіом. Принцип граматичної характеристики фразеологічних одиниць для її допоміжного значення та контекстологічного аналізу не може бути єдиним для всіх випадків. Точніше кажучи, можна обрати якийсь один принцип і ділити на основні типи весь фразеологічний фонд мови. Але для аналізу цілого ряду фразеологічних одиниць він може виявитися не істотним, а навпаки, для них більш важливим може бути облік якихось інших граматичних особливостей.

Детальним дослідженням фразеології англійської мови займалися: О. О. Селіванова, Ш. Балли, О. С. Ахманова, А. И. Алехина, Я. А. Баран, М. І. Умарходжаєв, Ю. В. Ковалюк, В. С. Виноградов, Л. В. Коломієць, В. І. Карабан та інші.

Англійськомовні фразеологізми опрацьовані і лексикографічно, насамперед у таких підручниках і словниках “A Second Book of English Idioms with Explanations Hardcover”, “The Treatment of idioms by a Translating Machine”, “Idiomacity as an Anomaly in the Chomskyan Paradigm”, “Longman Idioms and Phrasal Verb Dictionary”,

Актуальність роботи полягає в тому, щоб виявити особливості складності перекладу фітонімічних ідіом на матеріалі англійських фільмів та серіалів, відтворення їх українською та російською мовами.

Наукова новизна полягає у спробі проаналізувати переклад фітонімічних ідіом у кінофільмах та серіалах, і їх роль у мові.

Об'єктом даного дослідження є ідіоми англійської мови з фітонімічним компонентом.

Предметом дослідження виступають дані фразеологічні одиниці, котрі мають свою особливість перекладу.

Метою дослідження проаналізувати переклад фітонімічних ідіом на матеріалі англомовних фільмів та серіалів.

Для дослідження поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

- 1) дати визначення поняттю “ідіома”
- 2) визначити проблему ідіоматичності
- 3) проаналізувати відтворення фітонімічних ідіом в англійській мові

Методи дослідження. В ході проведення даного дослідження були використані наступні методи: лінгвістичного спостереження та аналізу, описового і компонентного методів, методу аналізу словникових дефініцій та контекстно-семантичний метод.

Практична значущість дослідження полягає можливості використання його результатів в усному і писемному мовленні, і розуміння контексту під час перегляду англомовних фільмів.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатку та списку використаної літератури.

У вступі подано загальні відомості про дану наукову працю, починаючи від теми, мети, завдань, актуальності дослідження, визначення об’єкту, предмету та структурування роботи.

У першому розділі подаються загальні відомості про ідіому лінгво стилістиці, особлива увага приділяється місце ідіоми в системі фразеологічних одиниць мови, і розглянуто питання типології фразеологізмів.

Другий розділ містить власний аналіз фітонімічних ідіом у кінострічках, їх переклад та значущість.

У висновках подано узагальнені результати проведеної роботи.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ІДІОМ

1.1 Поняття про ідіоми у лінгвостилістиці

Термін «ідіома» походить від давньогрецького слова «*ídiōma*», що означає «особливість, своєрідність». Виділяються два основні погляди на ідіоматичні одиниці – так звані «широкий підхід» та «вузький підхід» до ідіом. Згідно з останнім, ідіомами вважається лише такі «стійкі словосполуки, семантика яких не виводиться зі значень її складників, а інтегрована ними формально; виникає внаслідок утрати мотиваційних відношень» [Селіванова 2006, с.173].

Також довго існувала традиція називати ідіоми фразеологізмами. Виноградов виділив три типи фразеологізмів [Виноградов 2001, с 54]:

- 1) Фразеологічні зрощення або ідіоми – немотивовані одиниці, які виступають як еквіваленти слів:

a *shrinking violet* – боязка, сором'язлива людина

the *apple of discord* – яблуко розбрату

Для зрощень може бути характерно:

- a) нейротизми – слова , які можуть вживатися лише в одному певному зрощенні, і більше ніде.

- b) архаїзми – слова, які застаріли і перестали вживатися у мові.

- v) в них неможливо зміна та перестановка компонентів

Фразеологічні зрощення є специфічними для кожної мови і не піддаються буквальному перекладу на інші мови, наприклад, білий слон - дорогий, але даремний предмет

2) Фразеологічні єдності – мотивовані одиниці з єдиним цілісним значенням, яке виникає із злиття значень лексичних компонентів: *to spill the bean* – видати секрет.

Фразеологічні єдності - це фразеологізми з повністю переосмисленим складом і мотивованим значенням. На відміну від фразеологічних зрощень, які втратили в мові своє образне значення, фразеологічні єдності завжди сприймаються як метафори або інші тропи.

Але на відміну від фразеологічних зрощень, де образний зміст розкривається тільки діахронічно, у фразеологічних єдностях образність, переносне значення усвідомлюється з точки зору сучасної мови. Недарма академік.

В.В.Виноградов вважає образність характерною ознакою тільки фразеологічних єдностей. [Виноградов 2001, с 60] Наприклад:

hard nut to crack – важка людина

every bean has its black – у всього є зворотній бік

a squeezed orange- стомлений, вижятий лимон

Також для фразеологізмів єдності характерне:

а) неможлива заміна компонентів іншими

б) образність

в) емоційно-експресивна лексика

3) Фразеологічні сполучення – звороти, в зміст яких входять слова з вільним та фразеологічним значенням, прихована метафора.

Наприклад:

Adam's apple - кадик;

bear the palm – нести першість;

As fresh as a daisy – свіжий, бодрий

У вище перерахованих прикладах слово *to bear* не можна замінити на будь-яке інше близьке за значенням слово тому це не сполучуваність слів і спотворення значення фразеологізму.

Для фразеологізмів даної групи характерно:

- 1) можлива синонімічна заміна головного слова
- 2) включення означень
- 3) можлива перестановка слів

Фразеологічні сполучення є стійкими оборотами, проте їх цілісне значення впливає з значень складових їх окремих слів. На відміну від фразеологічних зрощень і єдностей їх склад допускає обмежену синонімічних підстановку або заміну окремих слів.

Фразеологічні вирази - це тільки обороти з буквальним значенням компонентів. До складу фразеологічних виразів включають численні англійські прислів'я та приказки, які вживаються в прямому значенні, не мають образного алегоричного сенсу. [Виноградов 2001, с. 65]

А. І. Смирницький розрізняє фразеологічні одиниці та ідіоми.

Фразеологічні одиниці - це стилістично нейтральні звороти, позбавлені метафоричності або втратили її.

Ідіоми засновані на перенесенні значення, на метафорі. Їх характерною рисою є яскрава стилістична забарвлення, відхід від звичайного нейтрального стилю. У структурному відношенні Смирницький ділить фразеологізми на одноверховні, двоверховні і багатоставні залежно від числа знаменних слів. [Смирницький 2006, с. 127]

Однак, слід знати, що в британському та американському мовознавстві західні лінгвісти відносять приказки, прислів'я, крилаті вислови, цитати до складу ідіом, і фразеологізми усіх типів. Ричард Спієрс у передмові до «Словника американських ідіом» пояснює свій вибір одиниць для даного видання наступним чином: "Every language has phrases or sentences that cannot be translated literally. Many clichés, proverbs, slang phrases, phrasal verbs, and common sayings offer this kind of problem. A phrase or sentence of this type is usually said to be idiomatic. This Dictionary is a collection of the idiomatic phrases and sentences that occur frequently in American English" [Spears 1991, с. 7].

Тобто ми бачимо значне розширення поняття «ідіоми» порівняно з розумінням В.Виноградова: адже до складу ідіом віднесені не лише словосполучення, а й речення (sentences) різного характеру: кліше, прислів'я, сленгові фрази, мовленнєві штампи (common sayings), які об'єднує одна спільна риса: їхня ідіоматичність.

Англійський лінгвіст Л. Сміт першим ввів в лінгвістику саме поняття «ідіома» для позначення граматичної структури сполучень, характерних саме для англійської мови, значення яких часто неможливо пояснити з точки зору граматики та логіки. [Smith 1966, с. 14] За визначенням Й. Бар-Хіллела [Bar-Hillel 1953, с.7], ідіоматичним можна вважати такий вираз мови-джерела, жоден з варіантів перекладу якого на іншу мову не буде відповідним. У. Чейф досліджує таке поняття, як ідіоматичність – властивість одиниць мови (слів, словосполучень, речень), що полягає в нерозкладності їх значень на значення одиниць, які виокремлюються в їх формальній будові, і відповідно в неможливості звести значення цілого до значень частин в їх структурно-семантичному зв'язку. [Chafe 1968, с. 109]

Фразеологічні звороти надають усному чи писемному мовленню нового змісту. Переклад ідіоми дуже важкий. Якщо необхідно перекласти сталий вираз треба зануритися в історію, культуру, звичаї народу, в його мовну картину і в світогляд. Мовна картина світу, яка є віддзеркаленням дійсності, несе на собі «відбиток своєрідного національного колориту, який знаходить своє відбиття в мові» [Ахманова 1957, с.16]. У фразеології цей «своєрідний відбиток» особливо відчутний.

Завданням фразеології як лінгвістичної дисципліни є всебічне вивчення фразеологічного фонду тієї чи іншої мови. Ш. Баллі ввів до наукового обігу термін «phraseologie» в значенні «розділ стилістики, що вивчає зв'язані словосполучення» [Балли 1961, с. 58]. Лінгвіст виділив чотири типи словосполучень: вільні словосполучення, звичні словосполучення, фразеологічні ряди, фразеологічні єдності. Згодом Ш. Баллі модернізував

свою класифікацію, виділивши вільні сполучення і фразеологічні єдності. В. В. Виноградов, як вже зазначалося, запропонував свою класифікацію фразеологізмів, в основі якої лежить їхня семантична сталість

В залежності від того, наскільки стираються номінативні значення компонентів фразеологізму, наскільки сильно в них переносне значення, В. В. Виноградов ділить їх на три типи: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності і фразеологічні сполучення. В.В. Кунин виділяє ідіоматизми, фразеоматизми і ідіофразеоматизми. Н.М. Амосова ділить всі фразеологічні одиниці на фраземи та ідіоми.[ФОК]

Фразеологічні одиниці відносять до об'єктів лексикологічного дослідження, через поєднання спільних рис зі словом. Як і слово, фразеологічні одиниці не створюються в процесі мовлення з одиниць нижчого рівня, а відтворюються готовим блоком. Ця ознака вказує на те, що у фразеологічній одиниці, як і в слові, маєсь єдине лексичне значення. Для нього характерне здатність співвідноситися з якою-небудь частиною мови і виступати в ролі єдиного для всього поєднання члена пропозиції, і це має ознаку про наявність у фразеологічній одиниці значення граматичного. Так в прикладі, “He's lived in clover his whole life, so it's no wonder he's finding it tough having to fend for himself for once” фразеологічна одиниця володіє єдиним лексичним значенням “to live without financial stress” і виконує загальну граматичну функцію іменної частини складеного присудка (а не присудка і обставини місця, як це було б у випадку вільного поєднання типу ... has lived in the garden).

Відзначаються випадки, коли, як і слово, фразеологічні одиниці піддаються переосмислюванню з подальшим розвитком багатозначності. Прикладом такої фразеологічної одиниці може служити вираз “to slip down on a banana peel”, що має два значення: 1) to fail in an embarrassing or avoidable way 2) to slip down (in direct)

Здатність фразеологічних одиниць до переосмислення відбивається і в стилістичному компоненті його значення. Наприклад, стійке сполучення “have an itchy/itching palm” може бути застосовано як до опису фізичної потреби грошей (to beg), так і передавати характеристику героя, який має велику жадобу до грошей (greedy). Обидва випадки використовують у виразах персонажів фільмів і серіалів.

У словах, які мають компоненти з прикметниками, у наявності є експресія. Це можна прослідкувати у такому виразі “You are the coolest cucumber I've ever met”. З урахуванням вищенаведеного, фразеологічна одиниця має зв'язок з будь-якою частиною мови, це надає їй багатозначності. З нашої точки зору, ідіоми прикрашають мову своєю кількістю різноманітних і неоднозначних виразів, що може завдати шкоди, як перекладачам, так і тим, хто вивчає мову.

1.2 Денотативна теорія перекладу

Денотативна або ситуативна модель перекладу – це найпоширеніша модель перекладу, що базується на співвіднесеності мовних одиниць з певними предметами, явищами реальної дійсності. Саме такий зв'язок між мовними одиницями та явищами реальності має бути незмінною основою мовних одиниць оригіналу та перекладу. Згідно з цією моделлю елементи реальної дійсності, втілені у мовних знаках, зазвичай називаються денотатами або референтами. Будь-який текст, що відображає певну предметну ситуацію, судження і реальну дійсність, формується шляхом співвіднесення з найрізноманітнішими денотатами. Денотативна теорія перекладу визначає переклад як процес опису за допомогою мови

перекладу денотатів, попередньо описаних мовою оригіналу. [Комиссаров 2004, с. 210]

Сприймаючи текст оригіналу, перекладач ототожнює складові одиниці даного тексту з відомими йому знаками вихідної мови і через ці останні з'ясовує, з якою ситуацією реальної дійсності співвідноситься оригінал. Після з'ясування денотата оригіналу перекладач описує цю ж ситуацію мовою перекладу. В разі, коли перекладачеві заздалегідь відомо, що певні елементи вихідної мови і мови перекладу мають однакові денотати, процес може піти коротшим шляхом. В такому разі перекладач замінює одиниці оригіналу відповідними одиницями перекладу, не звертаючись у процесі перекладу до позамовної дійсності. Важливо підкреслити, що такий переклад можливий лише тому, що між одиницями двох мов було попередньо встановлено ситуативну тотожність шляхом звернення до дійсності.

Денотативна модель перекладу описує цілий ряд окремих особливостей перекладацького процесу, коли вибір варіанта перекладу не можливий без звернення до дійсної ситуації, яка стоїть за текстом оригіналу. Таким чином, вона відображає ряд дуже важливих сторін процесу перекладу і дає можливість пояснити вибір варіанта перекладу, посилаючись на ситуацію дійсності. Ця модель перекладу використовується при перекладі безеквівалентної лексики, коли вибір варіанта перекладу визначений ситуацією, що описується в оригіналі, а також за умов, коли з'ясування додаткових відомостей про ситуацію або реалію необхідне для правильного розуміння і, отже, перекладу оригіналу. [Виноградов 2001, с.13]

Однак, у денотативної моделі є чимало вразливих місць та недоліків. Вона не враховує цілу низку істотних аспектів перекладацького процесу. Відтак, ця модель не розкриває основного механізму переходу від тексту оригіналу до тексту перекладу. Вона «спрацьовує» у тих випадках, коли ситуація більш-менш однозначно визначає необхідний варіант перекладу. Однак у більшості випадків одна і та ж ситуація може бути описана сполученнями різних

мовних знаків у мові перекладу. У таких випадках звернення до дійсності не дає достатніх підстав для вибору варіанта перекладу. [Виноградов 2001, с. 12]

Також денотативна модель не може пояснити можливість декількох варіантів перекладу одного і того ж відрізка оригіналу, і не здатна дати теоретичну основу для обґрунтування вибору між цими варіантами.

Не розкриває денотативна модель і системного відношення змісту оригіналу та перекладу. Вона не враховує своєрідності інформативного навантаження самих одиниць, що є складовими двох текстів. Звернення до дійсності дає можливість лише визначити те, що сказано у перекладному тексті (тобто денотативну складову тексту), проте не дає уявлення, як це сказано. Таким чином, денотативна модель не передає прагматичну складову тексту, що є дуже важливим аспектом перекладу. Денотативна теорія не вирішує й проблеми еквівалентності при перекладі. Тотожність денотатив оригіналу і перекладу не повністю забезпечує необхідний ступінь еквівалентності цих двох текстів. Залишається значна частина інформації, пов'язана з вибором мовних засобів як в оригіналі, так і в перекладі. Денотативна спільність – це ознака лише перифрази, а не перекладу. [Виноградов 2001, с. 13]

Доходимо висновку, що через денотативне значення ідіоми отримуємо цінну інформацію о структурі значення ідіом, які входять у склад компонентів з актуальним визначенням, але не завжди такий підхід можете показати картину того, як ідіоми відображають специфіку об'єкта, який визначається. Тому, важливо аналізуват детальніше для отримання коректного результат роботи.

1.3 Місце ідіом в системі фразеологічних одиниць мови

Фразеологія важлива частина мови, але вона має характерне визначення як ідіоматичність, неоднослівність та стійкість. Вчені однозначно виділяють стійкість, як ясну ознаку фразеології але важливим питанням залишається ідіоматичність. В найбільш загальному розумінні ідіоматичність позначає «властивість мовних одиниць формувати цілісне значення не із суми значень її складників або незалежно від них» [Алехина 1991, с. 173] Фразеологія виявляється лише одним з проявів ідіоматичності.

У текстах ви бачимо багато прикладів різного сленгу, цікавих слів певного автора, розповсюдження ідіом певного фаху, розмовні фрази, також важливим аспектом є культурно-історичний вплив на фразеологізм. Важливо помітити, як перекладають ідіому у інших мовах. Це також впливає на її зміст, та особливості відтворення у мові. Роль лінгвістичних особливостей впливає на використання художніх засобів для перекладу.

До утворень ідіом, належить також подвоєння основи на зразок: «вік вікувати», «дурень дурнем», “in bag and baggage”. До числа прийомів ускладнення форми належать також алітерації (характерні для германських мов), асонанси тощо. Зокрема, В. Колінз зазначає: “Sometimes a dominating factor in the formation or the popularity of an idiom must have been a desire for euphony, alliteration, rhyme, repetition”. [Collins 1960, p. 21]

Причинами ідіоматичності значення є формальні зміни, утрата значень слів-мотиваторів або їхнє переосмислення, руйнування первісного образу, покладеного в основу творення слова, невірне калькування, ефективність вибору мотиваторів, які є випадковими, що надає слову особливої експресивності й увиразнює мовлення. У синтаксисі ідіоматичність розглядається на підставі фразеологізованих неподільних речень. [Алехина 1991, с. 173].

Потенціал фразеології дуже великий, так як в ідіоматичних одиницях ми можемо простежити історію, своєрідність народу та його побуту. Також, чітко відображається характер народу. Дуже важливо знати, як правильно уживати ідіоми, у правильному контексті з правильним значенням.

Тож визначення ідіом у медіа ресурсах, дуже цікавий і навіть трохи важкий процес. Кіногерої вміло користуються своєю мовою, тому різні ідіоми звично звучать з їх вуст, і не дають мотиву подумати про іншу суть.

Серед фразеологів більш ширше такий спосіб побудови системи опрацював М. І. Умарходжаєв. Він пише: «При аналізі будь-якого мовного явища, яке є сукупністю певних мовних одиниць, необхідно визначити центр і периферію. Виявлення центральних і периферійних елементів однієї системи та їх зв'язку з центральними і периферійними елементами іншої системи і є тією передумовою, яка необхідна для установлення системності не лише самих елементів, а й системності мови в цілому. [Умарходжаєв 1983, с. 23].

Відношення між центром і периферією, на думку М. І. Умарходжаєва, доцільно визначати за трьома критеріями: 1) ступенем інтеграції мовних елементів; 2) функціональним навантаженням у системі; 3) частотою вживання. Основним із них він вважає ступінь інтеграції компонентів фразеологізму. При конкретному ж визначенні вченим центру і периферії фразеологічного складу спостерігається суперечність. В основі інтеграції компонентів фразеологізмів лежить семантична ознака, а вона містить значною мірою суб'єктивний фактор, в результаті чого не завжди можна чітко розмежувати ядро і центр. [Умарходжаєв 1983, с. 24]

Окрім того, і центр, і периферія розглядаються як двопланове явище, тобто передумовою виявлення системності самих систем і системності мови в цілому є визначення міжрівневих взаємозв'язків центральних і периферійних елементів двох систем. У такому разі мова вже йде про дві різні функції одиниць - внутрішньорівневу і міжрівневу. [Баран 1997, с. 82].

Вважається, що існують фразеологізми, що містять національно-культурну семантику на трьох різних рівнях плану змісту: лексемного компонента; регулярного значення прототипу; фразеологічного сигніфіката. А також виділяють культурно-специфічні (такими, що мають національно-специфічні конотації та усвідомлюються носіями мовного варіанту як свої, притаманні їм, а, що більш важливо, носіями літературної мови, як щось чужорідне, хоч і зрозуміле). Ці два аспекти ми об'єднуємо в поняття національної маркованості. Зазначимо, що національна маркованість може бути як внутрішньою, фоновною, тобто імпліцитною, так і експліцитною, зовнішньою, тобто компонентною. Компонентами-кваліфікаторами можуть виступати як слова-реалії, апелювані власні назви, лексеми-оніми, іншомовні запозичення, так і діалектизми (релевантні, перш за все, із суто мовного, а не культурологічного боку) із певними розбіжностями в компонентах семантичної структури. [Серебренников 1972, с. 16]

Таким чином, національно марковані фразеологізми англійської мови - це периферійна частина англійської фразеологічної мікросистеми, що є частковою реалізацією інвентарних і дистрибутивних відмінностей між національними мовними варіантами на різних рівнях їх лінгвосистем.

1.4 Типологія ідіом

Ідіоматичні та множинні вирази, тобто лексично і часто структурно стійкі одиниці лексики представляють універсальне явище.

Ідіома виникає, якщо треба використати конкретну фразу чи речення про загальну ситуацію чи предмет. Фраза повинна бути доцільно мчіткою, виразною або піктографічною. Цей новий вираз буде закріплений і лексикалізований, а потім він буде прийнятий до нормального мовлення.

Більшість ідіом стилістично нейтральні, але вони також можуть бути на стилістично нижчому або вищому рівні. Архаїчні, літературні, іншомовні та офіційні слова належать до вищого рівня, тоді як розмовні, жаргонні, жаргонні та вульгарні слова належать до нижчого рівня. Особливо ідіоматизовано нижчий рівень. [Корунець 2003, с.17]

Використання ідіом відіграє певну роль у соціальному позиціонуванні партнерів для розмови та закріпленні соціальної ієрархії. Ідіома більш інформативна, ніж її простий лексичний аналог.

Якщо розуміти ідіому, то виникає пропозиція, що спочатку є буквально значення, переносне значення або те й інше одночасно. Існують три гіпотези, щоб проаналізувати цей факт.

Перша модель яка називає буквально значення. У цій моделі спочатку ідіоми інтерпретуються буквально, і якщо ця інтерпретація підходить до контексту, то можна залишати її у цьому сенсі. Якщо це не відповідає контексту, ідіоматичне читання вступає в дію. Ця модель живе через неможливість реалізації ідіоми після першої складової ідіоми, а образну інтерпретацію можна активувати безпосередньо. Якщо ця модель відповідає дійсності, всі зрозуміють це словосполучення. [Корунець 2003, с.17]

Наступна модель вважається з переносним значенням. У цій моделі є можливість отримати прямий доступ до значення ідіоми. Тому її також називають «гіпотезою прямого доступу». Але якщо переносне значення не вписується у смисловий контекст, починається буквально тлумачення. Якщо є прямий доступ, ідіоми повинні бути опрацьовані як слова. Це означає, що реципієнт має багато гіпотез щодо семантичного значення, але зі зростанням акустичної інформації значення можна зменшити, поки не залишиться одне значення. Кожна ідіома має "ключ", який позначає якісне обмеження. Тож процес аналізу починається буквально, а після одержання перекладу, стає образним. Щоб зрозуміти значення ідіоми, реципієнт повинен мати багато офіційної інформації про неї. Інакше він не може знати,

чи це справді ідіома, чи лише вільне поєднання слів. Якщо ідіома фіксована і синтаксично непрозора, одержувачу буде легше усвідомити, що це ідіома. [TRU]

Третя гіпотеза гібридна, яка поєднує обидві моделі, характерна для тих ідіом, які частково можуть перекладатися в прямому значенні і в переносному. Ці моделі можуть бути у взаємодії. Активізація ідіоматичного значення речення накопичується з плином часу, коли накопичуються докази для образного тлумачення речення або словосполучення, і тому така різна інформація може бути доступною в різні моменти часу під час аналізу ідіоми. [Корунець 2003, с.18]

Ідіома - це інституційно і стилізована послідовність, принаймні, з двох слів або вільних морфем, яка семантично обмежена. Вона функціонує як єдина лексична одиниця, значення якої не може або може бути виведено тільки до певної міри з значень її складових. [Skandera 2003, p. 60]

Структури ідіом, по суті, є їх синтаксичною поведінкою. Не можна передбачити лише на основі їх форми чи переносного значення таку поведінку, але це має бути пов'язано з певним співвідношенням між формою та значенням. [Gibbs 1989, p. 21]

Ідіоми отримали назву «одиниці багатослов'я», метафори, фраземи, фіксовані вирази та вирази декількох основ. Структурно ідіоми не утворюють єдиного класу лінгвістичних одиниць, щоб усі ідіоми належали йому, але вони мають багато однакових властивостей, які зазвичай асоціюються з більш буквральними виразами.

Якщо поділяти ідіоми структурно, то ми маємо ідіоми як речення (Little strokes fell great oaks), так як групи слів (no rose without a thorn), також метафорично узагальнені власні назви.

Крім того, існують національні ідіоми, які мають окрему універсальну особливість. Вони належать одній мові, і характерні тільки їй. Не можна взяти за основу ідіому «як с гуска вода», і сказати, що вона міжнародна.

Тільки в українській мові існує ця ідіома, а аналоги ми будемо шукати в інтернеті з інших мов. Цю ідіому можна перекласти на англійську як “like water off a duck's back”, і вона вже має іншу новизну для цієї мови. Ці ідіоми формуються на основі складових частин чи образів, характерних для певної національної спільноти та її мови. Тому ідіома «як с гуска вода» зародилася ще за часів наших прабабусь, коли вони називали людей так, які були байдужі до справедливих зауважень інших.

Ніхто не вміє так строго розподіляти свій час і гроші, як горді англійці. Тільки вони багато працює, але завжди знаходить час на відпочинок. Коли ці люди працюють, вони можуть напружити не тільки мязи, але і мозок. У годину відпочинку вони вдало можуть ввідатися задоволенню. Цей народ дуже пунктуальний, тому саме вони мають вдалі ідіоми пов'язані з часом, такі як:

for donkey's years- ціла вічність

big time- великий успіх

turn back the hands of time- повернути час назад

once in a blue moon – дуже рідко

Напевно ідіома про тортик вам сто відсотків знайома, кожен філолог знає її “piece of cake”. Говорять, що навіть англійці іноді не розуміють її, але справжні нейтиви знають і пам'ятають історію цього виразу.

“Cake” тут - це скорочення від “cake walk”. Так називали танець чорношкірих американців в XIX столітті. Він був дуже простий, з малою кількістю рухів і більше схожий на проходку під музику.

Але “cake walk” з'явилася не через сам танець, а через спосіб його показу. Історія дуже дивує, адже серед рабовласників XVIII століття було дуже популярно влаштовувати танцювальні конкурси серед рабів, а призом для них був великий торт. Нерідко для цього «змагання» з чорношкірих спеціально не знімали кайдани, щоб це виглядало ще більш комічно. Танець був схожий на прогулянку, через скутості рухів, тому їх стали називати “cake

walk”. Тож, у цій ідіомі ховається велика нетолерантність. [Merriem-Webster 2021]

Ще існує з дивним походженням ідома “a different kettle of fish”, що означає «зовсім інша справа». Історія починається з того, що раніше в XVIII столітті kettle це був великий металевий таз або котел, в якому кип'ятили воду. На сьогоднішній день, ми називаємо це чайником.

Словосполучення “kettle of fish” вперше використали в англійській мові у книзі Томаса Ньюта «Тур по Англії і Шотландії», яка вперше була опублікована в 1791 році. В одному з абзаців автор описує пікнік на шотландської річці Твід:

“It is customary for the gentlemen who live near the Tweed to entertain their neighbours and friends with a Fete Champetre, which they call giving ‘a kettle of fish’. Tents or marquees are pitched near the flowery banks of the river ... a fire is kindled, and live salmon thrown into boiling kettles”. [The Phrase Finder]

«У джентльменів, які живуть недалеко від Твіда, прийнято розважати своїх сусідів і друзів святом, яке вони називають презентація «чайника з рибою». У квітучих берегах річки ставлять намети або шатри ... розпалюють багаття і кидають живого лосося в киплячий котел».

Але стверджують, що цю фразу використовували активно раніше. Згадка була у політичному діалозі 1738 року:

“To enable them to manage their own local affairs will not satisfy Irishmen. What they want is a very different kettle of fish”.

«Надання можливості управляти своїми місцевими справами не принесе задоволення ірландцям. Те, що вони хочуть - це зовсім інша справа.»

Вираз практично миттєво увійшла в мову, і його стали використовувати як в газетах, так і в художніх творах. Цікаво, що існує ще один фразеологізм з «чайником з рибою» - “a pretty kettle of fish”, яке в свою чергу означає складну і досить дратівливу ситуацію. [The Phrase Finder]

Ідіоми широко використовуються не лише в художній літературі, а й в розмовному варіанті мови, а також в бізнес англійській, тому знати їх необхідно, в першу чергу для розуміння співрозмовника. Але тут є ще одна хитрість – з часом багато ідіом перестають використовуватись, стають застарілими, натомість з'являються нові варіанти фразеологізмів, особливо в динамічному американському варіанті англійської мови. Тому, важливо бути to keep up to date –йти в ногу з часом

Англійська має свої рідні ідіоми. Вона не поступається місцем українським традиційним. Тож, тільки в англійській мові існують такі ідіоми, як to dine with Duke Humphry(залишитися без обіду), to cut off with a shilling(позбавити спадку), чи to accept the chiltern hundreds (складати з себе повноваження члена парламенту), і лише в українській мові такі ідіоми, як передати куті меду, впіймати форми, ставити на карб, пекти раків, утерті носа тощо.

Існує також ідентифікація групи звичних міжнародних ідіом, які поширені лише в деяких географічних групах, які близькі одні до одних, прикладом можуть бути європейська, південно-азіатська, далекосхідна. Проте не існують універсальні ідіоми, які б мали однакове лексичне значення, або з одною складовою структурою. Це є результатом довгого історичного розвитку всіх мов, які в різних географічних і расових областях. Кожна з мов має свій вплив зі сторони культури, релігії та інші національні особливості. Отже, усі європейські нації та їх мова зазнала впливу грецької та римської культури, і не меншого впливу християнства. Тому, як наслідок, існують багато виразів, приказок та просто слів, запозичених з єврейської, грецької та латинської мови.

Наприклад:

Pandora's box - ящик Пандори

Herculean pillars - Геркулесові стовпи

the Ten Commandments - десять заповідей; сліди від нігтів, подряпини

wise Solomon – мудрий Соломон

Такі вирази та подібні до них ідіоми, включають у себе прислів'я та приказки, зазвичай мають абсолютні або близькі еквіваленти у мовах однієї спільної культурної та географічної території. Вони є загально історичними, семантичними, а іноді структурні, які можна побачити на прикладах нижче:
prodical son- блудний син

strike the iron while it is hot –куй залізо доки воно гаряче

to play with fire –гратися з вогнем

Ці та багато інших міжнародних ідіом чужі для азійської, мусульманської, буддійської культури, народи яких зростали в інших культурних і релігійних умовах. Як наслідок, не існує універсальних еквівалентних ідіом з однією семантичною, компонентною чи семантичною структурою. Через те, що існують багато людей зі своїми потребами, зі своїм характерним проявом у культурі, і навіть через звичайні умови життя, які люди практично відчують під час їх роботи та проживання в різних куточках світу, з'являються відповідні ідіоматичні вирази, семантично схожі чи навіть є загальним характером у культурі не пов'язаних мовах.

Також, хочу відмітити, що загалом кількість ідіоматичних виразів, що мають у кожній з мов майже однакову семантичну та компонентну структуру, може зростати до десяти, і більше. Тим не менш, це не дає підстави вважати що існування універсальних ідіом з тим самим значенням, нічого не кажучи про їх складову та структурну ідентичність.

Також існує морфологічна класифікація ідіом.Вирішення проблем морфологічної класифікації ідіоматичних виразів слід зазначити, що наступні закономірності розрізняються в контрастних мовах за модифікація частини мови.

Одиниці цього типу є еквівалентами іменників і можуть бути частково або повністю ідіоматичними.

Нижче наведена класифікація, як у рідній, так і в іноземній мовах враховується не тільки тип складових частин, а й функціонування всієї сутності, тому *tooth and nail*(зуб і ніготь) функціонують не як іменна, а як дієприслівникова одиниця, оскільки вона служить для модифікації дієслова (*to fight tooth and nail*) [Arnold, p. 149].

Більше того, не кожне іменне словосполучення вживається у всіх синтаксичних функціях, можливих для іменників, тому «*a bed of roses*» (щось легке і комфортне) використовується лише предикативно.

Ідіоми мають багато різних форм і структур. Більшість ідіом словосполучення - тип є дієслівними або іменними.

Ідіоми, що функціонують як іменники в англійській мові:

N+N: *apples and oranges* - взагалі різні речі

maiden name N + 's +N: *gather life's roses*- зривати квіти задоволення,
Adam's apple - кадик

N+of+N: *a bed of roses*- щось легке і комфортне, *apple of discord*- яблуко раздора.

Більшість ідіом цього типу за зразком засоби біблійних власних імен і топонімів: *the apple of Sodom*, *apple of discord*.

Ідіоми в англійській мові функціонують як дієслова:

V+N: *to spill the bean* – розповісти тайну, *to hear by the grapevine* – дізнатися сплітки.

Граматичним центром таких одиниць є дієслово, семантичним центром у багатьох випадках є іменний компонент.

V+ postpositive: *to come up roses* – усе закінчиться добре

V+one+N: *to hold one's potato* – не злитися, *to know one's onions* – знати добре свою роботу

Нижче наведено деякі приклади ідіом, що функціонують як прикметники в англійській мові

A+ as+A: cool as cucumber – спокійний, green as a gooseberry-неосвічений, зелений

Ці одиниці є еквівалентами прислівників і не мають граматичного центру. Вони можуть бути частково або повністю ідіоматичними: as cool as a cucumber

Деякі комбінації, які функціонують як прислівники, складаються з: N+N apples and oranges - взагалі різні речі

Ідіоми займають проміжне місце між словами та реченнями. Що наближає ідіоми до слів?

Деякі ідіоми народжуються одним словом, і тому вони називаються словом - ідіомами або словами, еквівалентними ідіомам.

Отже, ідіоми відображають національний дух мови, і завжди багаті на культурний відтінок та національний колорит. Словотворення ідіом відповідно до певного універсалу, продиктованого нормами слова побудови даної мови.

РОЗДІЛ 2

ПЕРЕКЛАД ФІТОНІМІЧНИХ ІДИОМ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ, ЇХ ПЕРЕКЛАД У КІНОСТРІЧКАХ

2.1 Способи перекладу. Особливості та складнощі перекладу

Значні труднощі виникають при перекладі фразеологічних одиниць з англійської мови . Багато з них лаконічні та багатозначні. При перекладі треба не тільки передати значення ідіоми, а відобразити його образність, при цьому не загубивши його стилістичну функцію.

У перекладі виникають багато розбіжностей з українською мовою. Тому перекладачу треба чітко передати зміст фразеологізма.

Фразеологічне перенесення - це повна або часткова зміна значення початкового (вихідного) словосполучення, в результаті чого словосполучення набуває нового значення і перетворюється на фразеологічну одиницю. Фразеологічна передача здійснюється на основі подібності, метафори, метонімії та ін.

При здійсненні перекладу не варто прагнути до образності та структурної адекватності лексичних фразеологізмів в мові перекладу та оригіналу. Перекладач має шукати смислову, експресивну та функціонально – стилістичну відповідність фразеологізму оригінала, а не намагатися відтворити внутрішню форму такої словесної одиниці. Отже, лексичним фразеологізмам у мові перекладу можуть відповідати фразеологізми, окремі слова та вільні словосполучення.[Глушаниця 2016, с. 47]

Часткові фразеологічні еквіваленти можна розбити на три групи. До першої групи належать фразеологізми, що збігаються за значенням, стилістичним забарвленням і близькістю за образністю, але розходяться за

лексичним складом. Для перекладу деяких зворотів використовується антонімічний переклад, тому негативне передається за допомогою позитивної конструкції, та навпаки. [СПФ]

Найкращий спосіб перекладу фразеологізму оригіналу є його повний фразеологічний еквівалент у перекладі. Наявність повних еквівалентів зумовлюється подібними умовами життя та побуту народів, культурно-історичними факторами, психологічними процесами. Однак, якщо використання означеного способу є неможливим, то перекладач звертається до описового типу перекладу (значення фразеологізму передається вільними словосполученнями) чи калькування. Недолік описового типу перекладу полягає в тому, що він може спричинити часткові стилістичні втрати. Калькування використовується лише тоді, коли виникає потреба передати гру слів оригіналу фразеологізму. Відтворення предикативних стійких словосполучень. [Глушаниця 2016, с. 48]

До другої групи належать фразеологізми, що збігаються за значенням, образності, лексичним складом та стилістичним забарвленням, але відрізняються за такими формальними ознаками, як число і порядок слів.

До третьої групи відносяться фразеологізми, які співпадають за всіма ознаками, за винятком образності.

Калькування – це засіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни слів їх лексичними відповідностями у мові перекладу. Цей прийом використовується для перекладу складних ідіом. Калькування є виправданим при перекладі термінологічних словосполучень тоді, коли складові елементи цих словосполучень вже посіли певне місце у термінологічній системі мови перекладу і є доступними для розуміння спеціалістів. Калькування відрізняється від описового способу тим, що здійснюється майже дослівний переклад прислів'я, без ритмічної та метафоричної організації. З контексту видно, що йдеться про стійкий зворот відтворюваного оригіналу. [Глушаниця 2016, с. 48]

Описовий переклад – це переклад, коли одне слово замінюється в мові іншим словосполученням, яке передає значення даної фразеологічної одиниці, що зазвичай призводить до втрати образності і виразності. При застосуванні описового перекладу важливо переконатися, що в мові перекладу відсутній перекладний відповідник.

Наприклад :

lay the ax to the root of smth - приступати до знищення

from stem to stern – від краю до краю

Еквівалентний переклад – значення англійського слова повністю відповідає значенню одного українського слова. Цей вид перекладу досить поширений при перекладі англійських фразеологізмів, хоча в українській мові існує не надто велика кількість слів-відповідників.

Повним фразеологічним еквівалентом передаються, перш за все, фразеологічні одиниці інтернаціонального характеру, засновані на міфах, легендах, біблійних та літературних сюжетах, історичних фактах. При використанні таких відповідностей зберігається весь комплекс значень перекладної одиниці. У цьому випадку в мові є подібний фразеологізм, що співпадає по всіх параметрах з фразеологічною одиницею оригіналу

Наприклад :

the root of all evil –корінь зла

a crumpled rose-leaf – ложка дьогтю в бочці меду

A bird in the hand is worth two in the bush – Краще синиця в руці, ніж журавель в небі

Life is not a bed of roses – Життя прожити – не поле перейти

One rotten apple decays the basket – Одна паршива вівця всю отару поганить

Переклад фразеологічних одиниць нелегкий, оскільки він залежить від декількох факторів: різної комбінації слів омонімії, синонімії та багатозначності фразеологічних одиниць та наявності помилково ідентичних

одиниць, що робить необхідним враховувати контекст. Крім того, велика кількість фразеологічних одиниць мають стилістичні експресивні компоненти у значенні, які зазвичай мають певну національну ознаку. Отже, просто необхідно ознайомитись з основними принципами загальної теорії фразеології.

Переклад - це чисте мистецтво, і він вимагає, щоб перекладачі повністю усвідомлювали всі принципи перекладу та творчої важкої роботи з перекладу. У цьому розділі ми обговоримо та проаналізуємо спосіб перекладу деяких лексичних, фразеологічних одиниць та ідіом з фітонімами.

Фітонімічна лексика яскраво репрезентує життєвий досвід людини, її тонкі, індивідуальні спостереження за навколишнім світом. Уявлення носіїв досліджуваних мов фіксуються внутрішньою формою найменувань, які відображають найважливіші для впізнання рослин ознаки: білоцвіт, *magi / gold* (колір); грабельки, *bottlebrush* (форма); ладаник, *pepper / grass* (запах і смак); *wound / wort* (цілющі властивості рослини); заразіха, *fum / itory* (життєдіяльність рослини) та ін. [Старостенко 2015, с. 2]

Назви рослин є символікою для української мови і англійської мови, завдяки їх семантичним ознакам, як образність, згорнутість і багатозначність змісту, універсальність в окремій мові та символічно близькі до слів інших мов, семантична багатоваріантність за рахунок індивідуальних носіїв мови та дуалізм символічного значення.

Під час процесу порівняння англійських та українських назва рослин, можна спостерігати схожість, часткову або повну розбіжність сталих словосполучень та речень, що активні у прояві досліджень фітонімів окремої мови.

До часткових аналогів відносяться фразеологізми, що мають лише часткове подібність у значенні, але відрізняються за структурно-граматичної організації та компонентного складу. До таких фразеологізмів відносяться компоненти овочів. Англомова та україномова картини світу суттєво

різняються за трьома критеріями: в обох мовах, здебільшого, відносять до фразеологізмів різні компоненти-овочі, в обох мовах кодують різні поняття та смисли, а також рослинний код в англійській та українській мовах відзначається відмітним культурно специфічним змістом.

Розглянемо фразеологізми з компонентом-фітоморфізмом beans (боби):

- 1) every bean has its black – у всіх є зворотний бік
- 2) a hill (or row) of beans – дрібниця
- 3) spill the beans – розповісти таємницю
- 4) full of beans – енергичний
- 5) give someone beans – дати комусь добреб

Фразеологізований компонент beans характеризується в даних фразеологізмах семами "таємниця", "батьорий настрої", "прочуханка", "дрібниця" і "розум", відповідно. В українській мові виявлено фразеологізми розводити боби "вести пусту розмову" [Ковалюк 2016, с. 2] і на бобах "ні з чим". У смисловому відношенні, компонент "боби" в поданих фразеологізмах семантично наближений до свого англійського відповідника у фразеологізмі a hill (or row) of beans. Однак в інших випадках сходжень в семантичному плані не виявлено. Більше того, кожен із зазначених англійських фразеологізмів по-різному передає рослинно-харчовий культурний код. Якщо у фразеологізмах a hill (or row) of beans і на бобах фразеотворення відбувається на предметно-просторовому та утилітарному рівнях, тобто беруться до уваги їх фізичні (боби незначні за розмірами) та харчові (боби мають низьку харчову цінність, якщо їх споживати без поєднання з іншими продуктами) характеристики, то у фразеологізмах типу spill the beans задіяне асоціативно-креативне мислення народу. [Ковалюк 2016, с. 2]

Фітоніми є незамінною частиною англійської мови, та надають цій мові оригінальності та відображають національне сприйняття картин навколишнього світу. Майже у більшості ідіом не виявлено передачі повного еквіваленту, і це свідчить про те, що досліджуючи цю тему можна знайти ще

багато цікавого та невідкритого іншими лінгвістами. Фітоніми характеризуються сталим кількісним складом, блискуче презентують набутий на віку досвід людини, її спостереження за навколишнім світом, тому вони виявляють специфічні риси характеру, культурні та історичні традиції народу.

Без перебільшення, можна сказати, що скарб будь-якої мови – це накопичений століттям словниковий запас, а особливістю є фразеологія. Вирази, крилаті висловлювання, прислів'я та приказки можуть бути особливими для нації. Дуже часто за цими словами лежить ціла історична епоха. Міркування і віра наших предків, факти повсякденного побуту і реальні події минулого впливають на формування ідіом. Кожний письменник, поет чи навіть режисер завжди буде використовувати в своїй творчості колорит нації, вони намагаються відновити історію епохи для характерних діалогів своїх персонажів.

Ідіоми - це завжди яскраві та багаті образністю вирази. Вони є важливим способом вираження експресії героя в якості готових образних діалогів, порівнянь, емоційної характеристики героїв.

К розмовним фразеологізмам відносять вирази єдності, зрощення та приказок, які були сформульовані у живій мові народу. Вони характерні експресивністю, цьому сприяє їх метафоричність.

Труднощі перекладу фразеологізмів пов'язані, зокрема, по-перше, із певною складністю їх ідентифікації (стале словосполучення може сприйматися як вільне, нестале сполучення слів), по-друге, з їх етноспецифікою (тому перекладач не повинний локалізувати текст при перекладі, тобто, надмірно вносити елементи культури мови перекладу, проте разом з тим повинний передати певним чином етноспецифічність сталих висловів), по-третє, з їх емоційною насиченістю, що може бути різною в різних мовах, по-четверте, із наявністю кількох перекладних

відповідників (що зумовлює пошук найбільш адекватного для певного контексту). [Томенчук 2011, с 30]

Карабан виділяє цілу низка способів перекладу українських фразеологізмів англійською мовою:

1) Моноеквівалентний переклад, коли українському фразеологізму безпосередньо відповідає лише один англійський фразеологізм (з можливими лексичними або граматичними варіаціями). Здебільшого, але не обов'язково, це є фразеологізми-інтернаціоналізми, запозичені з Біблії, давньогрецької та давньоримської міфології, наприклад.

Розрізняють абсолютні та відно'сні фразеологічні еквіваленти.

Абсолютні фразеологічні еквіваленти -це такі фразеологізми у мові перекладу, що повністю або майже повністю співпадають з відповідними фразеологізмами у мові оригіналу у всіх відношеннях - за значенням, образністю та стилістичною забарвленістю і за граматичною структурою та лексичним складом.

2) Крім перекладу за допомогою моноеквівалентів, фразеологізми перекладаються також шляхом вибіркового перекладу, коли з кількох фразеологізмів-синонімів вибирається найбільш адекватний варіантний відповідник. Вибір потрібного варіанту залежить від відповідності його контексту та стилістичних характеристик.

3) У тих випадках, коли в англійській мові відсутній відповідник українського фразеологізму, застосовують прийом вільного перекладу, суть якого полягає в тому, що перекладач сам створює адекватний відповідник. Існує два основних способи вільного перекладу фразеологізмів: калькування і описовий переклад. [Карабан 2003, с. 324]

Таким чином, важливо розуміти, що зображальна значимість фразеологізмів може змінюватися в залежності від змісту, від оточення, котре має свої особливості мови. Тому переклад ідіом у фільмах і серіалах,

також змінюється відносно жанру, має свою особливість перекладу, наприклад, відносно того, для якої аудиторії створена кінострічка.

2.2 Репрезентація фітонімічних ідіом у кіно. Культура і символіка

Фільми і серіали оснащені незлічуваною кількістю ідіом. Вони виражають емоції, передають опис дій персонажів, а також вони завжди були і будуть характерні для будь-якої культури. Іноді люди уникають перегляд фільма в оригінальному перекладі, але не через не знання мови, а можливо через не знання деяких відмінностей від рідної мови.

Розпочнемо аналіз з першої ідіоми, яка має символ сили та характерний не тільки для української та російської мови, а й для англійської культури.

Символічне значення має дерево дуб. Через фольклор та різні легенди, ми знаємо, що це дерево символізує довголіття роду, родючість і вірність. Також, господині люблять зображувати листя дуба на українських вишиванках і писанках. А у народі сильного чоловіка, порівнювали з дубом, казали «міцний, як дуб». У давніх легендах дуб символізує могутність та незламність народного духа. Споконвіку у великій сім'ї було традицією садити дуба біля хати. Тому, початок роду дає маленький жолудь з якого виросте могутній рід. У англійській мові існує одне цікаве прислів'я, котре має саме цю ідею.

Оригінальний текст: Every oak has been an acorn.

Російський переклад: Большое вырастает из малого.

Український переклад: Велике виростає з малого; все починається з малого (тут і далі переклад наш. – Ч. А.)

Кожен з нас був малий, кожен з нас стає або вже став тією людиною, яка творить історію. Варто пам'ятати, що всі люди проходять труднощі. Людина

має потенціал рости ще за кордони своїх можливостей. Але також, для молодого покоління треба підтримка, та їх треба підштовхнути на вірний шлях. Ми знаємо, що успіх має дочекатися того моменту, коли ми станемо сильними, і з гордістю скажемо цю фразу, тим хто опустил руки. Ніхто не повинен боятися початку, адже великий страх прогоріти, або багато хто зразу перестає боротися після першої невдалої спроби. Тож давайте розглянемо декілька цікавих прикладів із фільмів.

Фільм *Stripes* (1981)

Оригінальний текст: I am the little acorn that becomes the oak.

Російський переклад: Я маленький человек из которого вырастит серьезный человек, у меня большой потенциал.

Український переклад: Я маленька людина, яка стане серйозною особою.

У репліці героя використано цю ідіому, котра означає, що він стане великою людиною, але поки ще слабкий. Він благає залишитися своєю дівчину, але та не вірить і вона хоче знайти людину, яка справді захоче розвиватися і рости з нею. Їй подобається він, але цього мало. А його слова лише балачки, і він не спроможний на більше. Він вважає, що зможе досягти багато чого, але зараз він лише «маленький жолудь»

А у наступному моменті із цікавого фільма «Мій хлопець – псих» *Silver Linings Playbook* (2012), ми можемо почути, як один із героїв хвалить маму головного героя і використовує “oak” у сенсі, як сильна жінка, яка береже сім’ю, і є берегинею. Він вдало підбирає слова, через те жінка дуже здивована, та позитивно збентежена.

Фільм *Silver Linings Playbook* (2012)

Оригінальний текст: How God made you rich in character, and you're the mighty oak that holds the household together.

Російський переклад: И как Бог одарил вас сильным характером, и то, что вы хранительница домашнего очага.

Український переклад: І як Бог дав вам вольовий характер, і яка ви чудова берегиня сімейного вогнища.

Наступна ідіома досить примітивна, адже іноді, в нашій мові деколи порівнюють людей з цим цікавим деревом. Верба – символ жалоби, вісник горя, плакуча дівчина, яка схилила голівоньку, та зажурилась. Це дерево має зв'язок з людським горем, ніби то стоїть над могилою.

Хоча Верба фігурує у літературі та у міфології не так негативно, як здається. Вона також має символіку води, місяця, зцілення і вічного життя. Верба асоціюється з оновленням і життєвою силою. Посадивши віточку, ви даєте оновлення у своє життя. Вважається, що християнський зв'язок між смертю та вербами бере свій початок у Псалмі 137, який пов'язує вербу та горе. [Medouz 1987, p.10]

Ще, Верба – є символом мудрості та блага, ці образи зображують автори Ганс Крістіан Андерсен «Під вербою», та Кеннет Грехем «Вітер у вербах».

Тож, розглянемо декілька прикладів із фільмів. Почнемо з ідіоми wearing the willow – бути у жалобі

Фільм Tristana (1970)

Оригінальний текст: She is now wearing the willow

Російський переклад: Она сейчас в трауре

Український переклад: Вона зараз в жалобі

Фільм Niu-Peng (1990)

Оригінальний текст: If you don't wear willow leaves during Qingming Festival, you will be reincarnated as a yellow dog.

Російський переклад: Если ты не помянешь родных во время Фестиваля Цинмин, тебя будут презирать.

Український переклад: Якщо ти не будеш проводити поминки під час Фестивалю Цінмін, тебе будуть зневажати.

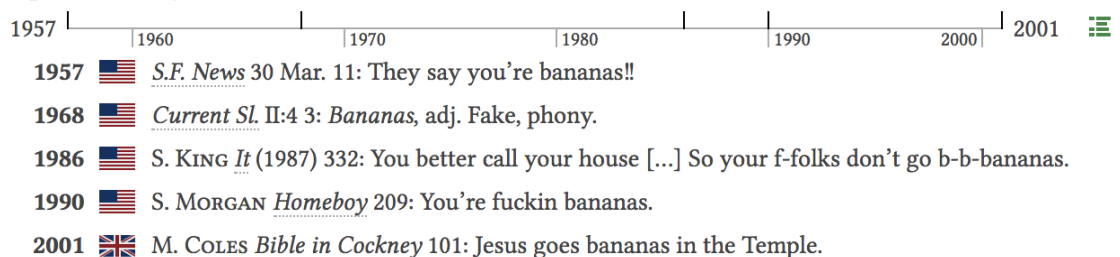
Через цей вираз чітко зрозуміло, які традиції проводяться, тому ідіома передає жаль і смуток. Наступна ідіома має не стандартний переклад, але дуже популярний у сленгу.

Саме “go bananas” перекладається як «божеволіти». Вираз "go banana" не дуже давній, він сягає корінням з американських університетських міст в 1960-х. Вважається, що ця ідіома виникла внаслідок ідіоми "go ape", що також означає збожеволіти, вибухнути гнівом або здивуватись. Мавпи символізують дивне, та безглузде. Тісна асоціація мавп з бананами в західній уяві, ймовірно, породила термін «божеволіти». [MGB] Протягом короткого часу 1930-х ідіома "go bananas" означав когось, хто був сексуально збоченим, але це значення вже давно зникло. Можна простежити зміни у цій ідіоми як сленгу (див. Рисунок 2.1).

Рисунок 2.1

The meaning of the idiom “go bananas” in 1957

2. of a person, crazy, eccentric.

Фільм *Broken Horses* (2015)

Оригінальний текст: I'll go bananas. Bananas. And that's all I have to say.

Російський переклад: Я схожу с ума, совсем. И это все, что я должен сказать.

Український переклад: Я божеволю, зовсім. І це все що, я повинен сказати.

Герой рад за свого брата і подругу, вони одружуються. Тому виражає свої емоції через цю фразу.

Наступна ідіома *apples and oranges* – взагалі різні речі; совершенно разные вещи; небо и земля (часто используется при сравнении двух противоположных и совершенно непохожих вещей)

The Big Ban Theory (2007)

Оригінальний текст: *Apples and oranges here, Sheldon.*

Російський переклад: Это абсолютно разные вещи, Шелдон

Український переклад: Це взагалі різні речі, Шелдон.

Election (1999)

Оригінальний текст: *It was like apples and oranges.*

Російський переклад: Это было как небо и земля.

Український переклад: Це були різні речі.

Героїня згадує про свій досвід, і виражає свої емоції через цю ідіому. Вона говорить, що не можна порівнювати такі речі, те що абсолютно відрізняється від теперешнього. Підґрунтям дослідження перекладу виступає історичні джерела. Зазначають, що ця ідіома зародилася як порівняння «яблук та устриць» у книзі прислів'їв, опублікованій у 1670 р. [Wulf 2008, p. 36]

Ідіома “*apples and oranges*” стала маркером в англomовній культурі. [АНДИ 1997, с. 31] У британській англійській мові фраза *chalk and cheese* означає те саме, що *apples and oranges*. І також, вона буде перекладатися, як взагалі «різні речі». Тож, іншими словами, коли ви намагаєтеся порівняти дві абсолютно різні речі або людини ці ідіома буде вам у нагоді. Вже з 20-го століття почали використовувати цю ідому. [ІСАО]

Наступна ідіома, яка заслуговує на увагу: *Adam's Apples* – кадик

To Wong Foo, Thanks for Everything! Julie Newmar (1995)

Оригінальний текст: *Women don't have Adam's Apples, only men have Adam's Apples.*

Російський переклад: Женщины не имеют кадык, только у мужчин он есть.

Український переклад: Жінки не мають кадик, лише кадик є у чоловіків.

Героїня фільму пояснює своєму товаришу чим відрізняються жінки від чоловіків, і саме кадик є однією із відменностей

Larry the Cable Guy: Health Inspector (2006)

Оригінальний текст: –You hit me in the Adam's apple? – It hurt, don't it?"
–Ты ударил меня кадык?

Російський переклад: -Ты ударил меня кадык? - Это больно, не так ли?

Український переклад: -Ти мене вдарив в кадик?- Це боляче, чи ні?

У цій сцені герой перебуває у шокованому стані, і не до кінця розуміє навіщо його вдарив у кадик товариш. Увагу дослідників зосереджено на ідіомі з яблуком. В українській аграрній культурі широко розповсюдженим є концепт “яблуко”, який означає не лише звичну аграрну рослину, але й несе глибоку культурну, біблійну, символіку.

Англійські фразеологізми з концептом «яблуко» також використовують для характеристики особи, називаючи когось “a good apple” – гарним яблуком, “a bad apple” – поганим яблуком або «a rotten apple» – гнилим яблуком. Ідіома “Adam’s apple” – яблуко Адама походить від біблійної легенди про те, що яблуко застрягло в горлі Адама в райському саду, після того, як він з’їв заборонений плід, який Єва дала йому. Цікаву аналогію знайдено і в українській мові: «Адам з’їв кисличку, а у нас оскома на зубах», також біблійного походження

Існує чудова ідіома схожа на минулу «an apple of discord». Походження ідіоми “an apple of discord” – яблуко розбрату веде до давніх, античних часів, оповідей про Троянську війну. Зрештою, дана ідіома трансформувалася у народний вислів “upset the apple cart” (перевернути возик з яблуками), тобто “зіпсувати плани”. [Білоцерковець 2020, с. 2]

Надалі цікава ідіома beat around the bush - ходити вкруг да около.
«Scrubs» My Karma (2003)

Оригінальний текст: If you want a favour, don't beat around the bush, just curtsy!

Російський переклад: Если тебе нужна услуга, не ходи вокруг да около, просто присаживайся!

Український переклад: Якщо тобі потрібна послуга, просто сідай!

Старий доктор у фільми пояснює новенькому, що не треба ходити околяса, а треба просто запитати, що його турбує. Той розуміє, і це стає для новенького уроком.

Vicky Cristina Barcelona (2008)

Оригінальний текст: This guy doesn't beat around the bush.

Російський переклад: Это парень не ходит вокруг да около

Український переклад: Цей хлопець не ходить окаляса.

Героїні фільма обговорюють гарного хлопця, одна з них знає його. І вона характеризує цього хлопця, як відповідального і прямолінійного. Саме ідіома "beat around the bush", відзеркалює його якості характеру.

У статті про значення цієї ідіоми говорять, що іноді вживається "go round and round the mulberry bush". В американському варіанті: "beat around the bush". Походить від дитячої гри "mulberry bush", що нагадує хоровод. Гра супроводжується наступним приспівом:

Here we go round the mulberry bush,

The mulberry bush,

The mulberry bush.

Here we go round the mulberry bush

On a cold and frosty morning.

Вперше слова цієї дитячої пісеньки були записані в середині 19 століття. Деякі дослідники вважають, що у початковій версії був рядок "Here we go round the bramble bush" ("bramble bush" - колючі кущі, чагарники, а "mulberry" - шовковиця, тугове дерево). Але через труднощі для дитячої

артикуляції згодом слово "bramble" змінилося на "mulberry", хоча, як відомо, шовковиця – це дерево, а не кущ. [The Phrase Finder]

Але етимологія дає коріння з часів середньовічного полювання у Англії. Деякі чоловіки били кущі палицями, щоб налякати птахів, щоб інші могли полювати на них. Побиття куща безпосередньо може бути небезпечним. Чому ж beaters били не по самим кущах? Тому, що можна було не помітити і потривожити, наприклад, бджолиний вулик. В такому випадку мисливці самі ризикували стати «дичиною» для розлючених бджіл. Цю ідіому використовують в українській мові як «ходити коло та навколо», і в російській «ходить вокруг да около». Коли ми не можемо вирішити, що робити або зробити рішення одразу. [The Phrase Finder]

Не менш цікава ідіома з використанням слова “palm”: have an itching palm – бути жадібним до грошей, підкуповувати, бути хабарником, наживатися. Герой фільма “Julius Caesar” (1953), обурено питає свого друга про те, що він обманює людей. Він робить його винним у тому, що той не чесно дає посаду, тим хто не заслуговує на неї.

Оригінальний текст: Let me tell you, Cassius, you yourself are much condemned to have an itching palm to sell and mart your offices for gold to undeservers.

Російський переклад: Послушай, Кассий, тебя сильно осуждают за то, что должности недостойным людям за деньги продаешь!

Український переклад: Слухай, Касаю, про тебе всі осуджують за те, що ти посади негідним людям продаєш!

І ще одна фраза з цього фільма:

Оригінальний текст: I an itching palm?

Російський переклад: Я руки грею? За жадность рук?

Український переклад: Хочеш сказати, що я наживаюсь?

Фільм про Юлія Цезаря наповнений ідіомами у складі фітоніма “palm”. Тож, давайте розглянемо ще один варіант. У цій фразі персонаж вимовляє

небезпечні слова, але правдиві. Він здивован, що переможець гри лжець. Ідіома *bear the palm* перекладається, як нести пальму першості, визнати себе переможцем.

Оригінальний текст: *It doth amaze me a man of such a feeble temper should so get the start of the majestic world and bear the palm alone.*

Оригінальний текст: *Как может, столь щедушный человек величественным миром управлять и пальму первенства нести.*

Український переклад: *Як може, настільки немічний чоловік керувати величним світом і пальму першості нести.*

У драматичному трилері *Coriolanus* (2012) також можна почути цю ідому. Вона передає жаль пролитої крові, і сюжет показує, який був голод у Римі, і як це перетворилося на цивільний виступ. Герой каже:

Оригінальний текст: *...triumphantly, tread on thy country's ruin and bear the palm for having bravely shed the wife and children's blood.*

Російський переклад: *...триумфально, по руинам Рима пройдешь украшенный венком, за пролитую кровь жены и детей*

Український переклад: *...тріумфально, по руїнах Риму пройдешь прикрашений вінком, за пролиту кров дружини і дітей.*

Наступна ідіома *hard nut to crack* –крепкий орешек, важка людина, міцний горішок.

Наприклад назва фільма *A Hard Nut to Crack* 1967 - Крепкий орешек/ Міцний горішок.

Але ще існує ще одне цікаве значення *nut*. У фільми “*Yes man*” 2008 колега головного героя Карла хотів показати на скільки він вільний у свої діях, вирішива кинути камінь у вікно банку, де працює наш герой. На цю дію Карл спитав: “*What are you, nuts?*”. Така дивна ідіома, не може перекладатися як “*Ти горіх?*”, тож вона перекладається як «*Ти що з глузду зіхав?*». Тому горіх має визначення не тільки «тяжке завдання», а й у такому сенсі «як сходити з розуму». Існує ідіома з схожим значенням – “*go bananas*”.

А також таку ідіому використовує одна із героїв серіалу Повний дім Full House 1987-1995. Коли її брат намагається навчити її грецької мови і хоче, що вона повторила вираз, але на те вона відповідає «Are you nuts?»- Ти здурів?

Звідки з'явилась така ідіома можна дізнатися, якщо глибоко аналізувати етимологію значення "crazy". Етимологічний словник стверджує, «горіхи» метафорично вплинули на позначення голови. "To be off one's nut" - вираз «бути божевільним» походить з 1861 року. Тому раніше використовували "to be out of mind" чи "to be out of one's head". У Британії божевільна людина перекладається "a nutter".

Овочі теж грають велику роль в участі англійських ідіом. Один із відомих виразів "like a sack of potatoes" використовують, коли порівнюють когось з мішком картоплі, можливо у ситуації при падінні. У фільмі Mr. Deeds (2002) головний герой Лонгфелло валить з ног свого робітника, коли той обурено вимагає гроші. Він несамовито кричить, і в той час Лонгфетто показує свою силу, і говорить фразу, у якій використовує ідіому "like a sack of potatoes".

Оригінальний текст: You went down like a sack of potatoes, I'll tell you that much. Come on.

Російський переклад: Ты свалился как мешок с картошкой. Я предупреждал. Вставай.

Український переклад: Ти впав як мішок з картоплею. Я ж тобі казав. Вставай.

"It's a hot potato" часто можна почути з вуст кіногероїв. Ця ідіома означає щось важливе, тобто «Це дуже важлива тема». Цей вираз підходить для використання у мові, коли велика кількість людей сперечаються на одну тему. Іноді це може бути проблема, яку важко вирішити. Люди можуть мати ситуацію, у якій буде багато розбіжностей. У середині 1800 року з'явилась ідіома "to drop like a hot potato", що означала швидко щось кинути або когось.

Це є натяком на те, що картопля зберігає високу температуру, оскільки містить багато води.

Англійська мова перенасичена ідіомами з компонентами квітів. У фільма дуже часто можна почути різні вирази.

Ідіома “pure as a lily” – чистый, непорочный; чиста как лилия/чистий як сльоза.

Фільм *Love's Labour's Lost* (2017), оригінал, якого є одна з ранніх комедій Вільяма Шекспіра. Говорючи твердження, дівчина хоче всіх запевнити, що вона ніколи не зустрічалась з хлопцем, те що вона цілком чиста і чесна..

Оригінальний текст: Now, by my maiden honour, yet as pure as the unsullied lily.

Російський переклад: Поручкой моя девичья честь, она чиста как слеза.

Український переклад: Я ручаюсь за свою дівочу честь, вона чиста...

Стародавні греки вірили, що лілія має божественну силу. Елліни вважали, що ця чудова квітка вперше з'явилась з молока матері усіх богів Юнони. Однак, перси настільки трепетно ставилися до цієї квітки, що навіть столиця перської держави носила назву Сузи, що в перекладі означає «Місто лілій». Інші народи називали лілію – символом невинності.

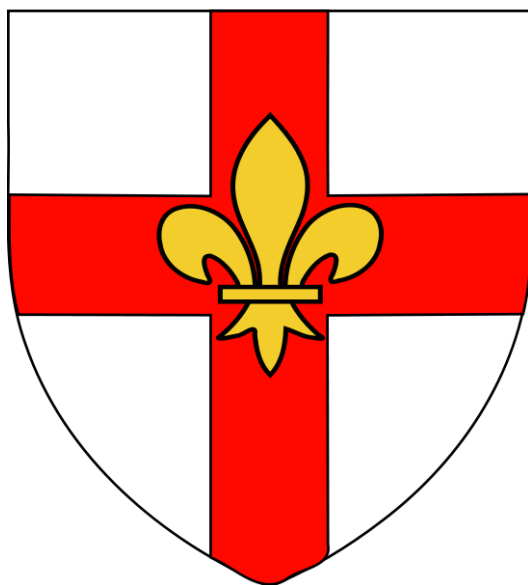
Ще за часи Едему, говорять, що лілія цвіла невинно, і ніякий гріх її не зачепив. На давньоєгипетських барельєфах дуже часто можна зустріти зображення лілії. Вони символізують тлінність буття і, в той же час, надію і свободу. Пізніше, за часів розквіту давньогрецької цивілізації, лілія відігравала важливу роль на святах, присвячених богині Флорі. [Чернявская 2017, с. 284]

Пізніше квітка лілії зіграла значну роль в історії Франції, яка відома за свої криваві події. Після перемоги над германцями король Хлодвіг I повернувся додому з військом, прикрасою для солдат якого послужили пелюстки білих лілій. З тих часів, на французьких гербах (див. рисунок 2.2. і

2.3.) і прапорах красується зображення трьох білих лілій, що уособлюють правосуддя, співчуття і милосердя. Тому вже багато століть ця країна відома у світі під назвою «королівство лілій».

Рисунок 2.2.

Геральдична лілія на гербі Французького королівства

*Рисунок 2.3.
Герб Франції та Англії*

Також, ми можемо побачити лілії на прапорі Англії. Хрест святого Георгія став основою герба Лінкольна, в який додана також золота лілія - символ Діви Марії. [Вікіпедія]

На прекрасному гербі Кембриджа, затвердженому в 1575 р поміщений міст через річку Ким з трьома кораблями. Зверху - королівські троянди і лілія - символ Богоматері. Лілія втілює в собі жіночність, любов, чистоту і горе. Саме вони роблять цю квітку ідеальним для букетів дружби, повним щастя на весіллях, урочистим і серйозним для похоронів.

Тому, ми використовуємо “pure as a lily”, як порівняння з чистою душею. Лілія та троянда також є англосаксонськими запозиченнями, але, здається, спочатку були використані в літературних алюзіях. Назви Індія та Сарацин дійшли до Англії до нормандського завоювання; і є два далекі слова, такі як ранній перець і пізніший помаранчевий, які подорожували до англосаксонської Англії з віддалених джерел на Сході. [Wikipedia]

Щодо ідіоми, *come up roses* - все закінчується успіхом, процвітає/процвітає. Цей чудовий вираз згадується у пісні, яку співають

головні герої серіалу “Ben's Birthday Party”. Так говорять, якщо щось все виходить дуже добре.

Everything is coming rose – цікава американська ідіома. Вона виникла в Сполучених Штатах у 1950-х роках і використовувалася як назва популярної пісні з мюзиклу Gypsy. [The Phrase Finder]

Слова цієї пісні надають значення цій ідіомі:

Things look swell, things look great,
Gonna have the whole world on a plate.
Starting here, starting now
Honey, everything's coming up roses.

Текст пісні "Everything's Coming Up Roses" написав Стівен Сондхайм і музику Джула Стайна. Ще існує цікава інформація, що в 1932 році демократи розпочали свою президентську кампанію, пообіцявши, що «Everything will be rosy with Roosevelt».

Чимало ідіом можна почути у серіалах чи фільмах з цією гордою квіткою “rose”, ще одна ідіома «a rose between two thorns». Наприклад, ми маємо назву фільму “A Rose Between Thorns” 2017 – «Роза між шипами». Але назва фільма передає метафорично важке життя головної героїні Розі. Режисер передає емоційну боротьбу молоді дівчини на шляху до щастя, незважаючи на її жорстоке сімейне життя, і боротися за майбутнє їй допомагає хлопець.

Насправді, це висловлювання, як правило, жартівливе, а іноді може бути як комплімент. Воно використовується для позначення жінки, яка не може вибрати між двома чоловіками. Переклад має такий сенс тому, що жінки уособлюються як об'єкти краси, спокою. Жінки вимагають до себе дбайливої уваги як до квітки, але вона може не пускати надто близько до себе. Тому з'явилася таке метафоричне порівняння з трояндою в цьому сенсі. А чоловіки, з іншого боку, уявляються такими грубими, драгівливими і колючими, що можуть вколоти іншу людину, наприклад, своє кохання. Отже,

якщо ми співвіднесемо обидва визначення вище з метафоричними імплікаціями, ми зможемо чітко уявити розуміти сенс висловлювання, який означає більш масштабно щось надзвичайно приємне в оточенні уваги, або відбувається щось неприємне або абсолютно образливе.

Shrinking violet – боязкий, соромязливий, боязлива лань.

Madam Secretary - The Linchpin (2014)

Оригінальний текст: ...but Roy Curtis is no shrinking violet.

Російський переклад: ...но Роя Куртиса не запугать.

Український переклад: але Рой Куртіз не залякати.

Сором'язливі люди завжди відчують себе не в тій тарілці, тому їм важко у соціумі, але ця характеристика також може бути позитивною. Іноді люди, які надто емоційні можуть через свій язик потрапити у халепу. Але також, почуття невпевненості в собі часто стає питанням життя і смерті.

Соромязливі фіалки стали таким символом невинності і чистоти, можливо через свою історію. У давніх галлів, для яких вона була символом невинності, скромності і чесноти, тому нею посипали шлюбне ложе. Багато європейців вважали цю квітку емблемою чистоти, беззахисності, відданості й вірності, своєму коханому лицарю. Її неодноразово оспівували поети, зокрема, сучасник Людовіка XIV французький поет Демаре, посилаючи своїй коханій вінок з фіалок, змушує цю квітку говорити про себе ось що: "Не имея честолюбия, я прячусь в траве, скромная своей расцветкой, я скромна также и выбором места; но если когда-либо увижу себя на вашем челе, то из самого скромного цветка я стану наилучшей". [Символом чого є фіалки]

Також, усі роки правління Наполеона III з дружиною, ці скромні квіти були частими гостями на кращих прийомах і балах, та й просто виїздах придворних.

Fresh as a daisy – здоровий, бадьорий/ цвітущий, пишущий здоров'ям, бодрий.

Фільм *Pennyworth* (2019)

Під час походу герої фільму потрапляють у обстріл, і герой спасаючи товариша, говорить цю фразу

Оригінальний текст: I'm fresh as a daisy.

Російський переклад: Я как огурчик.

Український переклад: Я повний сил.

Tenet (2020) має цікавий сюжет, який пов'язаний з порятунком світу. Головний герой намагається всіх врятувати, він проходить через кола пекла. І під час того, коли він приходить до торговиці зброєю, та робить йому комплімен, що той виглядає непогано.

Оригінальний текст: And you are fresh as a daisy

Російський переклад: Хорошо выглядишь.

Український переклад: Ти виглядаєш бадьоро.

Маргаритка - один з найбільш поширених і відомих диких квітів.

Назва англійською мовою daisy, являє собою спотворене слово сполучення “day's eye” – око дня. Тобто квітка відкривається з зорею, а нижня сторона пелюсток забарвлена в ніжно-рожевий колір, нібито відображаючи колір неба на світанку. Шеллі називав маргаритки квіткою-сузір'ям, яке ніколи не зникає. Багато інших поетів починають порівнювати маргаритки з сузір'ями. Але хірурги, котрі супроводжували римські легіони, накладали на рани від мечів і копій пов'язки, змочені соком маргаритки, оскільки він зупиняє кровотечі. Тож, маргаритка вважається символом життя, бадьорості і вірності. [ТЯНМ]

Також, є в антонімічному значенні така ідіома “push up daisies” – померти, піти на той світ/ отправиться на тот свет, сыграть в ящик, отдать концы.

У фільмі кінокомедії The Pink Panther (2006), інспектор Стів Мартін допитує злодія, а той уїдливо відповідає.

Оригінальний текст: – I'm glad he's pushing up daisies. - He is not pushing up daisies.

Російський переклад: – Я рад, що він помер – Він не помер

Український переклад: – Я рад, что он кормит червей – Он не кормит червей, он мертв. [переклад Ч.А.]

У серіалі *Buffy the Vampire Slayer* 1997, Зендар згадує про свою обіцянку дівчині. Він обіцяв їй побачення, але плани міняються через чергове завдання допомогти вбити вампірів Баффі.

Оригінальний текст: – I promised Anya I'd be there for her big night. Now I'll be pushing up daisies....

Український переклад: –Я обіцяв Ані, що влаштую їй велику ніч, а тепер я помру...

Російський переклад: –Я обещал Ане, что устрою ей великую ночь , а теперь мне придётся дергать маргаритки находясь подними, и удобрять их с помощью своего разлагающегося тела...

Не менш цікава ідіома *to take two bites of a cherry* – отримати можливість.

Фільм *Gilmore Girls* (2000)

Оригінальний текст: *You've taken two bites of a cherry.*

Український переклад: Ти отримала другий шанс.

Російський переклад: У тебя есть возможность снова.

Цю ідіому частіше використовують британці, ніж у Америці.

“A bite at/of the cherry” – означає можливість щось зробити, а “second/another bite at/of the cherry”- означає другу спробу щось зробити (особливо те, що вам не вдалося зробити раніше). Обидва варіанти часто використовуються негативно для вираження думки, що у вас не буде можливості, щоб щось зробити.

Щодо цитрусових існує декілька ідіом:

The grapes are sour – заздрість, щось неможливе/зелен виноград, зависть, притворное равнодушие

Оригінальний текст: *Ooh! These grapes are sour.*

Український переклад: Оу дуже розумно ...

Російський переклад:: Оу Очень остроумно!(скептично)

Таку фразу говорять про людину, яка не може чогось досягти сам, і щоб впоратися з комплексами принижує те, чого досягли інші. У серіалі «Баффі переможниця вампірів» однокласниця Бафі скептично говорить до неї. Вона завжди любила вихвалитися, тож з її вус можна почути таку ідіому. Але сама ідіома виникла з басні Езопа під назвою «Лисиця і виноград». Лисиця бачить соковитий гроно винограду, що висить на лозі, і жадає їх мати. Після кількох невдалих спроб дістатися до винограду, лисиця розуміє, що ніколи не дістане їх, і йде геть. Щоб не впасти лицем і врятувати свою репутацію для лікування душевного его, лис каже, що виноград все одно був кислим, тому він ніколи не хотів його по-справжньому.

Також ця ідіома користується значною популярністю у кіноіндустрії, тому носить назву фільму “Sour Grape” (Кислий виноград) від режисера Ларрі Девіда 1998 року та, останнього, документального фільму, який демонструє скандал з підробленим вином Руді Курніавана “Sour Grape” 2016 року. На сьогоднішній день, коли хтось говорить цю ідіому, це означає, що він щось відкладає просто тому, що не може його мати.

У англійській мові існують ідіоми з компонентами будови квітки. Вони мають еквівалентний переклад, що дає можливість глядачу легко перекласти слова героя або оригінальну назву фільму. Один із прикладів є “the root of all evil”, яка має значення «корінь зла». Існує фільм з такою назвою, в основі якої знаходиться ця ідіома – “The Root of All Evil” 1947 року. Це назва британського драматичного фільму, який розповідає про дівчину, яка мала ціль заробити гроші, на її шляху зустрічались різні чоловіки, які по різному впливали на її життя, світобачення і спосіб заробітку. Головна героїня молода Джекі, сподіваючись на першого її новобранця, вірить йому і робить все, як той скаже, щоб мати великий прибуток. Але обман досягає її, і зрада Альберта багатого власника магазину, дає поштовх йти далі. Кожний крок

пов'язан з чоловіком та грошами. Отож, вважається, що назва має символіку «корінь усього зла» саме гроші.

Ідіома “from stem to stern” має у складі слово “stem” – стебло, а ідіома перекладається як «від краю до краю». Один із персонажів серіалу Star Trek 1966 року, під час обговорювання складнощів дослідження висловив твердження у переносному значенні:

Оригінальний текст: We've searched again from stem to stern.

Російський переклад: Мы снова ищем от и до

Український переклад: Ми шукаємо знову з самого початку і до кінця.

У відомій кінострічці Pirates of the Caribbean: The Curse of the Black Pearl (2003), під час шторму героїня викрикує таку фразу:

Оригінальний текст: Lighten the ship, stem to stern!

Російський переклад: Судно облегчить от носа до кормы!

Український переклад: Судно полегшити від носа до корми!

У ситуацях, коли капітан корабля командує, щоб позбутися зустрічі з ворогами. Ідіома, перекладається у іншому сенсі, але також має значення «від краю до краю».

Також, не мало важливі ідоми, у складі, яких є частини дерева, наприклад “olive branch”. Ця ідіома сягає історії 5 століття до нашої ери в Греції. Стародавні греки вірили, що оливкові гілки символізують достаток і відганяють злих духів, а оливкова гілка була одним з атрибутів Ейрени, грецької богині миру. А також, згідно з християнською міфологією, під час великого потопу голуб, посланий Ноем на пошуки землі, повернувся з оливковим листом. Це вважалося знаком того, що Бог зупинив свою війну з людством, потоп відступав, і земля була на виду. На думку деяких, оливкова гілка означає мир, оскільки оливкові дерева через їх повільний ріст не обробляються під час війни, і тому вважаються деревами мирного часу.

[OBS]

“Olive branch” має переклад оливкова гілка, жест доброї волі, пропозиція про примирення. У серіалі *The Crown* 2016 в одні із серій королева Єлизавета II розповідає своєму чоловіку Філіпу про послання на кремнієвому диску з оливковою віткою.

Оригінальний текст: They sent a picture. A tiny disc, with tiny, microscopic inscriptions in golden lettering: "From Planet Earth, July 1969", which they intend to leave in a little white pouch with an olive branch.

Російський переклад: Прислали диск. Крошечный диск с микроскопической надписью золотыми буквами: «От землян, июль 1969», оставят там в маленьком белом мешочке з оливковой веткой.

Український переклад: Вони надіслали фото. Крихітний диск із крихітними мікроскопічними написами золотими літерами: «Від землян, липень 1969 року», залишать там в маленькому білому мішочку з оливковою гілкою.

У цій ситуації гілка має символіку надії на життя і миру, тому у послання поклали оливкову гілку, про яку говорить героїня серіалу. Таким чином, ніжна оливка надає нам асоціацію з духовним благополуччям та гармонією у всесвіті.

To grasp at a straw – відомий вираз не тільки в українському фольклорі, а й у англійському. Головна героїня у серіалі *The Handmaid's Tale* 2017, під часи сповіді свої думок, висловила таку фразу:

Оригінальний текст: I'm grasping at straws, I know. But straws can be useful. One of the little pigs built a whole house of them.

Російський переклад: Я хватаюсь за соломинку, я это знаю. Ведь соломинка может быть полезна. Один поросенок построил из них целый дом.

Український переклад: Я хапаюсь за соломинку, я це знаю. Адже, соломинка може бути корисною. Однає порося побудувала з них цілий будинок.

Це вираз має еквівалентний переклад, яким користуються активно у нашій мові. Етимологія цієї фрази походить від Томаса Мора, який використовує її в своїй роботі «Діалог втіхи проти біди» (1534). Ідіома стосується того, що потопаючий хапається за будь-що, навіть за соломинку, щоб врятувати своє життя. У сучасному світі це стало означати діяти або приймати рішення, зазвичай у розпачі, без достатньої інформації чи ресурсів.
[EGS]

Або ще одна ідіома у складі слова “straw” – the last straw. Вираз має цікаву історію, яка пояснює катастрофічну ситуацію. Повна версія фрази: “The last straw that breaks the camel’s back”. Цей вираз перекладається: «Остання крапля, яка ламає спину верблюда». Раніше верблюди використовувалися в якості тварини, для перевозу товару, і кожна з них мала свій власний ліміт перевезення. Якщо товар трохи перевищує максимальне навантаження, то верблюд не зможе перенести його занадто далеко.

У серіалі Glee 2015 під час діалогу між шкільними вчителями, героїня Рейчел використала у своїй мові цю ідіому. Вона використовує її через свій поганий стан, та нетерплячість:

Оригінальний текст: It was the last straw.

Російський переклад: Это была последняя капля.

Український переклад: Це була остання крапля.

У народі цей вираз дуже часто використовують, коли ситуація доходить до піку. Коли людина втрачає терпіння, вони вимовляють цю фразу.

В українській мові дерево має своє особливе значення, вище було вказано багато виразів з різними деревами, а саме зі словом «дерево» ще не було згадано. В англійській мові існує чудова ідіома “to bark up the wrong tree”, що означає «зробити неправильне судження, поспішити з висновками»

У фільмі Miss Congeniality (2000) головна героїня Грейсі Харт стала ФБР агентом, у розвитку її професії допомагає Віктор. Коли герої зустрілись у

кафе, Віктор познайомив Грейсі з його дівчиною. Він розповів коханій, що Грейсі чудовий агент. Дівчина дуже зацікавлено спитала про професію Грейсі і отримала відповідь від Віктора.

Оригінальний текст: – Gracie, I would love to get a woman's point of view.

– You're barking up the wrong tree. Right, Hart?

Російський переклад: – А вы знаете Грейси, женщины-агенты меня тоже интересуют?

– Это ты не по адресу. Правда, Харт?

Український переклад: – Грейся, я дуже зацікавлена в професії жінки-агента?

– Ти поспішно оцінуєш її. Правда, Харт?

Віктор насміхається над Харт, що вона не дуже хороший робітник. Він не вірить, що вона чудовий агент. Тому саме так відповідає коханій на її заціквленість.

У фільмі *Jingle All the Way* (1996) головник герой Говард, поспішає на Різдво к своєму сину, адже він завжди працює і ніколи не приймає участі у щасливих моментах сина. На цей раз у нього є завдання знайти колекційну іграшку Турбмена, яку важко дістати. У сцені він змагається з листоношоу, адже той також у пошаках іграшки для своєї дитини. Вони змагаються наперегони, і під часу забігу Говард використовує ідіому у своїй мові.

Оригінальний текст: Oh, he barked up the wrong tree!

Російський переклад: Не на того напал!

Український переклад: Ти мене не дооцінуєш!

Листоноша вважає його байдужим і неспроможним перемогти, але Говард сповна сил. Він намагається з усіх сил здобути іграшку.

Історія ідоми поход від звичної ситуації, коли собака гавкає на дерево, помилково думає, що там ховається його здобич. Вперше ця фраза була надрукована у книзі Джеймса Кирк Полдінг «Гей, на захід!» у 1832 році.

Ідіома була швидко розповсюджена, і почала з'являтися у різних журналах та книгах американських письменників. [The Phase finder]

Практична значимість дослідження ідіом з компонентами фітонімів полягає у різноманітних можливостях вивчення данної теми на прикладах фільмів і серіалів. Важливо розуміти, що іноді важко перекласти ідіому, або знайти еквівалент у цільовій мові. При перекладі можна обрати мовний засіб, який буде виконувати роль відповідного виразу. У різних культурах народ любить вживати різні вирази для колориту. Отже, як було раніше зазначено фразеологізми відображають культуру, історію та реалії життя країни, а фразеологічні одиниці, до складу яких входять різні квіти, дерева, овочі та фрукти, також тісно пов'язані з особливостями культури народу. Мова утворює відмінні риси оточення, і дозволяє простежити зв'язок між традиціями, історичними подіями, і навіть розвитком медіаресурсів.

ВИСНОВОК

Результати роботи дають підстави вважати, що фразеологія є одна із важливих розділів у мовознавстві. Фразеологічні одиниці, такі як приказки, прислів'я та ідіоми надають контексту нового змісту. Через свої особливості, переклад ідіоми дуже важкий. Детальний аналіз фактичного матеріалу дозволяє стверджувати, що переклад сталих виразів потребує занурення в історію, культуру, звичаї народу, в його мовну картину і в світогляд. Мовна картина світу віддзеркалює національний, який знаходить своє відбиття в мові.

Досліджуючи це питання, можна зіткнутися з багатьма думками щодо класифікації та способів перекладу ідіом. За всю історію англійська мова накопичала велику кількість висловів, які стали влучними і гарними. Таким чином, виникла фразеологія, що має самостійне значення. Знання фразеології надзвичайно полегшує читання або перегляд медіаресурсів, а використання її у мові робить спікера милозвучнішим і більш освіченим.

Застосування методу лінгвістичного спостереження та аналізу дало нам змогу визначити поняття “ідіоми”, а також ми проаналізували відтворення фітонімічних ідіом в англійській мові. Було важливо визначити проблему ідіоматичності, і визначити її значення. У представленій науковій розвідці були детально розглянуті приклади ідіом у складі яких були фітоніми у діалогах персонажів фільмів та серіалів. Дані фразеологічні одиниці були предметом дослідження, котрі мають особливості перекладу. Особливість фразеологічних виразів надає естетичності мові, через не дослівний переклад, вони сприймаються переосмислено, тобто знання англійської фразеології допомагає уникнути кальки, і досягти адекватного перекладу.

Хоч існує багато способів перекладу фразеологічних одиниць, треба пам'ятати це є складний процес, який зводиться до підбору евівалентів у цільовій мові. Дослідження дало можливість проаналізувати схожість

еквівалентів у англійській, українській та російських мовах. А також, під час більш глибокого аналізу фітонімів, дослідження дало шанс зрозуміти етимологію ідоми у контексті під час перегляду англомовних фільмів.

Отже, через набутті знання ми можемо отримати потенційний переклад ідіом, спираючись на різні фактори, що впливають на якість та сприйняття перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алехина А. И. Фразеологическая единица и слово. Минск: Изд-во БГУ. 1991. с. 250.
2. Ахманова О. С. Очерки по общей и русской лексикологии. Москва: Учпедгиз. 1957. с. 295.
3. Балли Ш. Французская стилистика. Москва: Изд-во иностр. лит. 1961. с. 394.
4. Баран Я. А. Фразеологія у системі мови. Івано-Франківськ: Лілея НВ. 1997. с.176.
5. Баран Я. А., Зимомря М. І. Теоретичні основи фразеології. Ужгород: Закарпатська обласна організація Товариства книголюбів України. 1999. с. 171
6. Білоцерковець М. А. Назви сакральних аграрних культур і природніх феноменів у фразеології української, англійської і китайської мов. *Матеріали III-й Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Людина в мовному просторі : історична спадщина, проблеми, перспективи розвитку»*. Бердянськ. 2020. с. 14-18.
7. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов. Вінниця : Нова книга. 2003. с. 160.
8. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). Москва: Издательство института общего среднего образования РАО. 2001. с. 224.
9. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/> (дата звернення: 21.11.2021).
10. Власенко Л. В, Тригуб І. П. Фразеологічні одиниці та їх класифікація. – ФОК. URL : http://www.vestnikphilology.mgu.od.ua/archive/v39/part_3/4.pdf. (дата звернення: 19.09.2021).

11. Глушаниця Н. Англійські та американські фразеологічні одиниці в оригіналі та перекладі (на прикладі англомовних художніх текстів). Київ: Університет «Україна». 2016. с. 43-56.
12. Глушкова М. Тайный язык маргариток и незабудок: гид по символическим значениям цветов. – ТЯМН. URL: <https://knife.media/magic-of-flowers/>. (дата звернення: 20.10.2021).
13. Зорівчак Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія. Львів : Вища школа. 1983. с.175
14. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову. Вінниця: Нова книга. 2003. с. 608.
15. Ковалюк Ю. В. Фразеологізми з компонентом *vegetable* в національних картинах світу. *Вісник Житомирського державного університету, Філологічні науки*. Вип. 2(74). 2016. с. 117-120.
16. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). Москва: Высш. шк. 2004. с. 253.
17. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов. Вінниця: Нова Книга. 2003. с. 464.
18. Кузнецова Е. Л. Фитонимы как материал для изучения материальной и духовной культуры народа. Язык и социум : VIII Межд. научн. конф. Минск. 2009. с. 37–40.
19. Ольга Старостенко Символічне значення фітонімів в англійській та українській мовах. Херсон. 2015. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/>.
20. Плав'юк М. В. Приповідки або українсько-народна філософія. Том перший. Едмонтон: Катедра української культури та етнографії ім. Гуцуляків, Альбертський університет Асоціація Українських Піонерів Альберти 1946. с.512.

21. Подолян І. Е. Національна специфіка семантики фітонімів в українській, англійській та німецькій мовах. *Київський державний лінгвістичний університет*. Київ. 2000. с. 20.
22. Савицький В. М. Англійська Фразеологія: Проблеми моделювання. Самара, 1993. с. 219.
23. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. с. 716.
24. Серебренников Б. А. Общее языкознание: Внутренняя структура языка. Москва: Наука. 1972. с. 565.
25. Символом чого є фіалка. URL: <https://jak.waykun.com/articles/simvolom-chogo-e-fialki-potribno-dlja-tvorchosti.html>. (дата звернення: 20.11.2021).
26. Смирницький А. І. Лекції з історії англійської мови. Москва: КДУ; Добросвіт. 2006. с. 236 .
27. Способи перекладу фразеологізмів на українську мову. – СПФ. URL: <https://leksii.org/6-10843.html> (дата звернення: 30.11.2021)
28. Томенчук М. В. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську. Ужгород : Видавничий центр ЗакДУ. 2011. с. 110.
29. Українська мова. Енциклопедія. Київ: Укр. енцикл., 2000. с. 752.
30. Умарходжаев М. И. Основы фразеографии / М.И.Умарходжаев. - Ташкент: Фан. 1983. с. 136.
31. Чернявская А. В. Флоролексеми крізь призму лінгвокультурного символічного змісту *Науковий журнал «Молодий вчений»*, Херсон : «Видавничий дім «Гельветика», 2017. 327 с.
32. Ammer C. The American Heritage Dictionary of Idioms. (AHDII) Boston : Houghton Mifflin. 1997. p. 736.
33. Arnold I. V. The English Word. Moscow : Vysshaya Shkola, 1973. p. 295.
34. Bar-Hillel Y. The Treatment of «idioms» by a Translating Machine. *Presented at the Conference on Mechanical Translation at Massachusetts Institute*

- of Technology*. URL : <http://mtarchive.info/MIT-1952-Bar-Hillel-2.pdf>. (accessed: 18.11.2021)
35. Chafe W. Idiomaticity as an Anomaly in the Chomskyan Paradigm. *Foundations of Language*, Vol. 4. 1968. p. 109–127.
36. Collins V. H. A Book of English Idioms with Explanations. London, New-York, Toronto: Longmans, Green and Co. 1960. p. 258.
37. Etymology: Grasping at straws. – EGS. URL: <https://myliteraryquest.wordpress.com/2010/04/29/etymology-grasping-at-straws/> (accessed : 20.11.2021)
38. Gibbs R., Nayak N. Psycholinguistic studies on the syntactic behaviour of idioms. *Cognitive Psychology*. 1989. p. 100–138.
- History of England. Wikipedia. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. (accessed: 23.11.2021)
39. Idiom – comparing apples to oranges. – ICAO. URL: <https://www.englishcoursemalta.com/learn/daily-idiom-comparing-apples-to-oranges/> (accessed: 20.11.2021)
40. Medouz K. Rune magic. Denver : P.Q. Wall 1987. p. 326
41. Merriem-Webster URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/cakewalk> (accessed: 20.11.2021)
42. Skandera P. A categorization of African Englishes. *Perspectives on English as a World Language*. Basel: Schwabe, 2003. p. 93–103.
43. Smith L. P. The English Language 2nd ed. London, New York: Oxford U.P. 1966. P. 67–81.
44. Song Everything's Coming Up Roses. URL: <https://www.allmusicals.com/lyrics/gypsy/everythingscominguproses.htm>. (accessed: 27.11.2021)
45. Spears R. American idioms dictionary. Special Edition. Москва: Русский язык. 1991. с. 464.
46. The Free Dictionary. URL: <https://idioms.thefreedictionary.com>

47. The Phrase Finder URL: <https://www.phrases.org.uk/index.html> (accessed: 20.11.2021)
48. The mystery of "go bananas" . – MGB.
URL: <https://discovolonte.typepad.com/discovolonte/2007/12/the-mystery-of.html> (accessed: 20.11.2021).
49. Typology of phraseological units. – TPU. URL: <https://studfile.net/preview/5264085/page:14/> (accessed: 20.11.2021)
50. Why is the olive branch used as a symbol of peace? – OBS. URL: <https://timesofindia.indiatimes.com/why-is-the-olive-branch-used-as-a-symbol-of-peace/articleshow/1859779.cms>. (accessed: 22.11.2021)
51. Wulf S. J. A Philosophical Theory of Citizenship. Lanham: Lexington Books. 2008. p. 162.

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 61 стор., 52 джерела.

Об'єкт дослідження: ідіоми англійської мови з фітонімічним компонентом.

Мета роботи: проаналізувати переклад фітонімічних ідіом на матеріалі англомовних фільмів та серіалів.

Теоретико-методологічні засади: ключові положення теорії дискурсу, розроблені в лінгвістиці (О. О. Селіванова, Ш. Балли, О. С. Ахманова, А. И. Алехина, Я. А. Баран, М. І. Умарходжаєв, Ю. В. Ковалюк, В. С. Виноградов, Л. В. Коломієць, В. І. Карабан, та ін.)

Отримані результати: визначено поняття про ідіоми у лінгвостилістиці. Підтверджено та проаналізовано класифікація Виноградова, який виділяє фразеологізми єдності, зрощення та сполучення. Діапазон стратегій визначення місця ідіом в системі фразеологічних визначенно, а також для фразеології є характерне визначення як ідіоматичність, неоднослівність та стійкість. До способів перекладу ідіом відносять різні прийоми, такі як: еквівалентний переклад, описовий і калькування. Важливо розуміти, що різні комбінації слів омонімії, синонімії та багатозначності фразеологічних одиниць та наявності помилково ідентичних одиниць, ускладнюють процес перекладу. Треба пам'ятати, що цю комбінаціх слів необхідно враховувати у контекст. Перекладач може використовувати свої навички перекладу, враховуючи індивідуальність та етноспецифіку мови. Без аналізу історичних чи культурних даних можна допустити помилковий переклад. Ідіоми з фітонімічним складом цікаво передають етнологію оригіналу, та надають можливість познайомитися зі специфікою мови на основі фільмів та серіалів.

Ключові слова: *фразеологія, ідіома, способи перекладу, класифікація.*